

Sygn. akt I ACa 584/12

I ACz 959/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Zbigniew Grzywaczewski (spr.)
Sędzia:	SA Bożena Oworuszko
Sędzia:	SA Jolanta Terlecka
Protokolant	st. prot. sądowy Agnieszka Pawlikowska

po rozpoznaniu w dniu 5 grudnia 2012 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa P. C.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Z. K.w S.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 23 lipca 2012 r. i zażalenia pozwanego na orzeczenie o kosztach procesu zawarte w tym wyroku, sygn. akt I C 6/12

I. oddala apelację i zażalenie;

II. zasądza od powoda P. C. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Z. K. w S. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem kosztów procesu za II instancję.

Sygn. akt I ACa 584/12

Sygn. akt I ACz 959/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23.07.2012r., Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił powództwo powoda P. C. o ustalenie i nie obciążył go kosztami procesu na rzecz pozwanego.

W uzasadnieniu Sąd I instancji podał, że powód P. C. odbywa karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w S. od marca 2010r.

W paragrafie 20 Zarządzenia Wewnętrznego nr (...) Dyrektora Z. K.w S. z dnia 15 marca 2012r w sprawie porządku wewnętrznego

w Zakładzie Karnym w S. - uregulowane zostały zasady doręczania osobom osadzonym paczek, a nadto określone zostały artykuły, których dostarczanie w paczkach, w tym paczkach żywnościowych, jest zabronione. Powyższy paragraf przewiduje, że w paczce nie mogą się znajdować m.in. „czasopisma zawierające treści pornograficzne i obsceniczne”.

Przed Sądem Okręgowym w S. (...)toczyło się postępowanie ze skargi skazanego P. C., które oznaczone było sygnaturą III Pen (...). Skarga dotyczyła odmowy przyjęcia przez Zakład Karny w S. przesyłki pocztowej (paczki) w której znajdowała się prasa i igły. Zarządzeniem sędziego penitencjarnego z dnia (...)skarga P. C. uznana została za zasadną w części dotyczącej odmowy dostarczenia skazanemu P. C. drogą pocztową prasy.

Jak wynikało z zeznań powoda obecnie otrzymuje on prasę drogą pocztową spoza zakładu karnego bez żadnych ograniczeń.

Analiza uzasadnienia pozwu oraz treści zeznań złożonych przez powoda nie pozostawia wątpliwości, że powód domaga się w niniejszej sprawie ustalenia prawa do nieograniczonego dostępu do prasy, która jest do niego przesyłana spoza zakładu karnego. Powód stwierdził, że wszelkie ograniczenia w tym zakresie stosowane na mocy zarządzeń wewnętrznych Dyrektora Z. K.w S. są bezprawne, ponieważ nie mają one umocowania w przepisach ustawy z dnia 6 czerwca 1997r - Kodeks karny wykonawczy. Powód wywodzi swoje roszczenie w niniejszej sprawie z treści art. 189 kpc i stoi na stanowisku, że tego rodzaju ustalenie zapewni ochronę jego praw i zapobiegnie powstaniu tego rodzaju sporu w przyszłości.

Artykuł 189 kpc stanowi, że „powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny”. Zatem w sprawach o ustalenie wnoszonych na podstawie art. 189 kpc, Sąd ma obowiązek badania z urzędu, czy istnieje interes prawny powoda uzasadniający oparcie powództwa na wskazanym przepisie, gdyż interes prawny jest materialnoprawną przesłanką takiego powództwa. Interes prawny dotyczy szeroko rozumianych praw oraz stosunków prawnych i występuje on z reguły wówczas, gdy istnieje niepewność tego prawa lub stosunku prawnego zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych. Pojęcie interesu prawnego powinno być również interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądów w celu zapewnienia należytej ochrony prawnej. Zatem brak będzie interesu prawnego w sytuacjach, kiedy równocześnie występuje inna forma ochrony praw powoda.

Prawa i obowiązki skazanego zostały szczegółowo określone w treści oddziału 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r - Kodeks karny wykonawczy. W szczególności art. 11 Oa par. 1 kkw stanowi, iż „skazany ma prawo posiadać w celi (...) przedmioty kultu religijnego, materiały piśmienne, notatki osobiste, książki, prasę i gry świetlicowe”. Treść powyższego przepisu wskazuje, iż prawo powoda, którego ustalenia domaga się on w niniejszej sprawie, jest obecnie zagwarantowane i chronione przepisami ustawy - Kodeks karny wykonawczy. Tym samym brak jest podstaw do indywidualizowania praw konkretnego skazanego, w tym przypadku powoda ponieważ wszyscy skazani winni mieć zagwarantowane takie same prawa. Co więcej, nie istnieje obecnie niepewność tego prawa, ponieważ jak wynika z decyzji sędziego penitencjarnego wydanej w sprawie III Pen 263/11, powód skorzystał z prawa zaskarżenia niekorzystnej dla niego decyzji administracji Z. K.w S. i uzyskał ochronę swojego prawa. Jak sam zeznał otrzymuje obecnie prasę spoza zakładu karnego bez żadnych ograniczeń.

Zasady wykonywania kary pozbawienia wolności, kar porządkowych i środków przymusu regulują przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997r - Kodeks karny wykonawczy oraz Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003r - w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności. Artykuł 2 kkw określa organy postępowania wykonawczego, zaś art. 3 par. 2 kkw stanowi, iż: „W sprawach zastrzeżonych w niniejszym kodeksie dla sądu penitencjarnego właściwy jest ten sąd penitencjarny, w którego okręgu przebywa skazany, chyba że ustawa stanowi inaczej. Sądem penitencjarnym jest sąd okręgowy”. Opisane powyżej akty prawne w sposób wyczerpujący regulują uprawnienia, które przysługują osobie odbywającej karę pozbawienia wolności jako stronie w postępowaniu wykonawczym. W szczególności, stosownie do treści art. 6 par. 1 kkw - skazany może składać wnioski o wszczęcie postępowania przed sądem i brać w nim udział jako strona oraz w wypadkach

wskazanych w ustawie wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym. Skazany może również składać wnioski, skargi i prośby do organów wykonujących orzeczenie, a zgodnie z art. 7 par. 1 kkw - może zaskarżyć do sądu decyzję organu wymienionego w art. 2 pkt 3-6 i 10 (prezes sądu lub upoważniony sędzia, sędzia penitencjarny, dyrektor zakładu karnego, sądowy kurator zawodowy, inny organ uprawniony przez ustawę do wykonywania orzeczeń) z powodu jej niezgodności z prawem. Ustalenie sprzeczności z prawem decyzji dyrektora zakładu karnego winno skutkować jej uchyleniem przez sędziego penitencjarnego. Z kolei na decyzję sędziego przysługuje skarga do właściwego sądu penitencjarnego (art. 34 par. 1 i 2 kkw).

W świetle powyższych regulacji nie ulega wątpliwości, że obowiązujący porządek prawny gwarantuje powodowi prawo, którego ustalenia domaga się on w niniejszym procesie. Co więcej, w wyniku zainicjowanego postępowania skargowego uzyskał on ochronę swojego prawa. Tym samym nie istnieje podnoszona przez powoda niepewność przysługującego mu prawa. Nie może być również mowy o braku innej formy, poza roszczeniem uregulowanym w treści art. 189 kpc, za pośrednictwem której może dojść do ochrony praw powoda. Powód może zaskarżyć każdą decyzję dyrektora właściwego zakładu karnego z powodu jej niezgodności z prawem. Ustalenie we właściwym postępowaniu sprzeczności z prawem decyzji dyrektora zakładu karnego musi prowadzić do jej uchylenia przez sędziego penitencjarnego, zaś decyzja sędziego, w wyniku wniesienia skargi, może zostać poddana kontroli przez właściwy sąd penitencjarny.

Mając na uwadze powyższą argumentację Sąd stwierdził, że nie istnieje niepewność odnośnie przysługującego powodowi prawa. Ewentualnej ochrony w przyszłości, o ile zaistnieje taka konieczność, powód winien poszukiwać w trybie przewidzianym przez przepisy ustawy - kodeks karny wykonawczy bądź występując przeciwko Skarbowi Państwa np. z roszczeniem o zasądzenie stosownego zadośćuczynienia z tytułu bezprawnego działania władzy publicznej. Prowadzi to do wniosku, że powód nie ma interesu prawnego w dochodzeniu na podstawie art. 189 kpc ustalenia prawa do nieograniczonego dostępu do prasy w Z. K.w S.. Wobec powyższego Sąd na podstawie art. 189 kpc powództwo oddalił. Wobec sytuacji materialnej powoda wynikającej ze złożonego przez niego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku i źródłach utrzymania, Sąd na podstawie art. 102 kpc odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu.

W złożonej apelacji powód zarzucił zaskarżonemu wyrokowi bezpodstawne przyjęcie braku po jego stronie interesu prawnego w żądaniu ustalenia.

Wniósł o „uznanie zasadności” pozwu i stwierdzenie obowiązywania prawa nie respektowanego przez służbę więzienną Z. k.w S.”.

W złożonym zażaleniu na orzeczenie o kosztach procesu pozwany zarzucając naruszenie art. 102 kpc wniósł o jego zmianę poprzez zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja podlega oddaleniu.

Postawiony w apelacji zarzut jakoby Sąd I instancji bezpodstawnie przyjął brak interesu prawnego w żądaniu ustalenia (art. 189 kpc) jest całkowicie niezasadny i nie może prowadzić do podważenia zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny podziela wszystkie ustalenia i wnioski Sądu I instancji i uznaje je za własne.

W złożonej apelacji powód powtarza swoje subiektywne przekonanie, a Sąd I instancji trafnie wskazał na trzy powody potwierdzające, że powód nie ma interesu prawnego (art. 189 kpc) w żądaniu ustalenia, iż ma prawo do nieograniczonego dostępu do prasy.

Pierwszy i najważniejszy powód to to, że powód może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw (por. np. tezę 1 postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29.10.2009r., III CZP 79/09, LEX nr 533836), a mianowicie w oparciu o

przewidziany i uregulowany w kodeksie karnym wykonawczym szczególny tryb postępowania penitencjarnego, który ma tutaj pierwszeństwo (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22.02.2012r., IV CSK 473/11, niepubl.).

Drugi powód to to, że prawo powoda – jak każdego skazanego – którego domaga się on ustalenia w tej sprawie, jest wprost zagwarantowane w art. 110 a § 1 kodeksu karnego wykonawczego i przez to brak jest podstaw do indywidualizowania praw konkretnego skazanego, w tym przypadku powoda.

Trzeci powód to to, że powód przyznał, iż obecnie otrzymuje prasę spoza zakładu karnego bez żadnych ograniczeń.

Przyznaje to także w apelacji (k. 141).

Podstawowe i przesądzające znaczenie ma tutaj jednak wskazany wyżej pierwszy powód tj. istnienie szczególnego trybu postępowania penitencjarnego uregulowanego w kodeksie karnym wykonawczy, który ma tutaj pierwszeństwo.

Oddaleniu podlega też zażalenie pozwanego, gdyż wbrew jego twierdzeniu Sąd I instancji nie naruszył art. 102 kpc.

Przede wszystkim skarżący pozwany całkowicie głośłownie twierdzi, że powód posiada środki pieniężne, a Sąd I instancji oparł się na złożonym przez powoda oświadczeniu majątkowym, które temu przeczy. Sąd I instancji mógł więc przyjąć, że powód jest w złej sytuacji majątkowej. Powód mógł być subiektywnie przekonany o słuszności żądania pozwu, gdyż uzyskał wcześniej korzystne dla siebie orzeczenie sędziego penitencjarnego (w sprawie III Pen 263/11). Te dwie okoliczności mogły uzasadniać zastosowanie przez Sąd I instancji art. 102 kpc (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2011r., I CZ 171/10, LEX nr 738386, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9.02.2011r., VCZ 98/10, LEX nr 738404 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30.03.2012r., III CZ 13/12, LEX nr 1164738).

Z tych względów, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc (co do zażalenia w zw. z art. 397 § 2 kpc) orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu za II instancję orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 i 391 § 1 kpc oraz § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 6 pkt 6 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349, ze zm.), które stanowią wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego za wygranie sporu apelacyjnego w wysokości 75 % stawki minimalnej.

Przekonanie powoda o zasadności jego powództwa, które mogło przemawiać za nie obciążaniem go kosztami przegranego procesu przed Sądem I instancji, przestaje być aktualne w postępowaniu apelacyjnym, gdyż Sąd I instancji przedstawił wyczerpującą argumentację o bezzasadności powództwa, a wnosząc w takiej sytuacji apelację powód musiał już liczyć się z możliwymi konsekwencjami dla rozstrzygnięcia o kosztach procesu (powołane wyżej trzy postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 3.02.2011r., 9.02.2011r. i 30.03.2012r.).

ZG/dk

07.01.2013r.